

WIOLETTA NIEMIEC



**DORĘCZENIA W POLSKIM
PRAWIE KARNYM
PROCESOWYM**

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu GDAŃSKIEGO

**DORĘCZENIA W POLSKIM
PRAWIE KARNYM
PROCESOWYM**

WIOLETTA NIEMIEC



**DORĘCZENIA W POLSKIM
PRAWIE KARNYM
PROCESOWYM**

**WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO
GDAŃSK 2019**

Recenzenci

dr hab. Zbigniew Kwiatkowski, prof. UO

dr hab. Sławomir Steinborn, prof. UG

Redakcja, skład i łamanie

Violet Design / Wioletta Kowalska

Projekt okładki i stron tytułowych

Karolina Zarychta

www.karolined.com

Publikacja sfinansowana ze środków Dziekana Wydziału Prawa
i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego oraz z działalności statutowej
Katedry Prawa Karnego Procesowego i Kryminalistyki
Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-924-2

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49; fax 58 551 05 32

SPIS TREŚCI

| | | |
|---|-----|-----|
| WYKAZ SKRÓTÓW | 9 | |
| WSTĘP | 13 | |
| ROZDZIAŁ I | | |
| DORĘCZENIA JAKO CZYNNOŚĆ PROCESOWA | | |
| – ZAGADNIENIA OGÓLNE | 17 | |
| 1. Pojęcie i charakter prawny doręczenia | 17 | |
| 2. Przepisy o doręczeniach w układzie stadialnym | 31 | |
| 3. Kształt instytucji doręczeń w polskich ustawach karnoprosesowych w latach 1928–1998 | 54 | |
| 4. Woźny sądowy jako podmiot doręczający – rys historyczny | 74 | |
| ROZDZIAŁ II | | |
| DORĘCZENIA W ŚWIETLE WYBRANYCH ZASAD PROCESOWYCH | | 79 |
| 1. Doręczenia a zasada uczciwego procesu | 79 | |
| 2. Doręczenia a zasada prawa do obrony oraz jawności postępowania | 88 | |
| 3. Doręczenia a zasada szybkości i koncentracji procesu karnego | 94 | |
| 4. Doręczenia a zasada pisemności | 99 | |
| 5. Zasada działania z urzędu a dokonywanie doręczeń w postępowaniu karnym | 100 | |
| ROZDZIAŁ III | | |
| PRZEDMIOT I PODMIOT ORAZ WARUNKI MODALNE DORĘCZEŃ | | 105 |
| 1. Przedmiot doręczeń | 105 | |
| 2. Organy procesowe, podmiot doręczający oraz adresaci pism procesowych | 122 | |
| 2.1. Organy procesowe oraz podmioty doręczające | 122 | |
| 2.2. Odbiorcy doręczeń | 127 | |

| | |
|---|-----|
| 3. Warunki modalne doręczeń | 134 |
| 3.1. Miejsce doręczenia | 135 |
| 3.1.1. Miejsce zamieszkania | 136 |
| 3.1.2. Miejsce zatrudnienia | 138 |
| 3.1.3. Lokal organu doręczającego lub podmiotu doręczającego | 139 |
| 3.1.4. Lokal siedziby obrońców i pełnomocników | 141 |
| 3.1.5. Lokal osoby prawnej | 142 |
| 3.1.6. Miejsce zastania adresata | 144 |
| 3.2. Czas doręczenia i termin doręczenia | 147 |
| 3.3. Język czynności doręczenia | 150 |
| 3.4. Podpis w czynności doręczenia. | 150 |

ROZDZIAŁ IV

| | |
|--|-----|
| RODZAJE DORĘCZEŃ KARNOPROCESOWYCH | 153 |
| 1. Problem kryteriów podziału czynności doręczenia | 153 |
| 2. Doręczenia zwykłe | 158 |
| 2.1. Doręczenia zwykłe bezpośrednie | 159 |
| 2.1.1. Doręczenie do rąk własnych adresata | 159 |
| 2.1.2. Doręczenie w sekretariacie sądu lub prokuratury | 164 |
| 2.1.3. Doręczenie elektroniczne | 164 |
| 2.2. Doręczenia zwykłe pośrednie | 169 |
| 2.2.1. Doręczenie pośrednie pomocnicze fakultatywne | 171 |
| 2.2.2. Doręczenie pośrednie pomocnicze obligatoryjne | 180 |
| 2.2.3. Doręczenie zwykłe pośrednie konkludentne | 183 |
| 3. Doręczenia szczególne | 192 |
| 3.1. Doręczenia szczególne niecierpiące zwłoki | 192 |
| 3.2. Doręczenie pism między organami (doręczenie prokuratorowi) | 197 |
| 3.3. Doręczenie szczególne uproszczone | 201 |
| 3.4. Doręczenie pism świadkowi koronnemu | 204 |
| 4. Promulgacja decyzji procesowych | 206 |

ROZDZIAŁ V

| | |
|---|-----|
| SKUTKI PROCESOWE DORĘCZEŃ | 213 |
| 1. Charakterystyka ogólna skutków doręczenia | 213 |
| 2. Problem dowodu doręczenia | 223 |
| 2.1. Pokwitowanie | 223 |
| 2.2. Domniemanie doręczenia, czyli tzw. fikcja doręczenia | 231 |
| 3. Doręczenie wadliwe a przywrócenie terminu | 236 |

| | | |
|--|-----|-----|
| 4. Wznowienie postępowania karnego jako konsekwencja nieprawidłowości doręczenia | 241 | |
| 5. Odczytywanie protokołów w trybie art. 391 k.p.k. jako konsekwencja niedoręczenia wezwania świadkowi w postępowaniu karnym | 243 | |
| ROZDZIAŁ VI | | |
| DORĘCZENIA KARNOPROCESOWE WYBRANYCH PAŃSTW OBCYCH | | 245 |
| 1. Doręczenia w rosyjskim procesie karnym | 245 | |
| 2. Doręczenia w niemieckim procesie karnym | 250 | |
| 3. Doręczenia w procesie karnym w Wielkiej Brytanii | 256 | |
| WNIOSKI KOŃCOWE | 263 | |
| BIBLIOGRAFIA | 267 | |
| WYKAZ ORZECZEŃ | 279 | |

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty normatywne

- CPRA 2005** – The Criminal Procedure Rules Act 2005
- EKPC** – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61 poz. 284 ze zm.)
- k.c.** – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.)
- k.k.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 ze zm.)
- k.k.w.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2016 r. poz. 676 ze zm.)
- Konstytucja RP** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p.a.** – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.)
- k.p.c.** – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.)
- k.p.k.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.)
- k.p.k. z 1969 r.** – ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 13, poz. 96 ze zm.)
- k.p.k. z 1928 r.** – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst pierwotny: Dz. U. Nr 33, poz. 313 ze zm.)
- k.r.o.** – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 682 ze zm.)

- MPPOiP** – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
- p.p.s.a.** – ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2018 r. poz. 1302 ze zm.)
- pr. poczt.** – ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 2188 ze zm.)
- p.u.s.p.** – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (dz. U. z 2019 r. poz. 52 ze zm)
- r.u.s.p.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 1141)
- StPO** – niemiecki kodeks postępowania karnego (Strafprozessordnung)
- u.KRS** – ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 1500 ze zm.)
- u.p.k.RF** – kodeks postępowania karnego Federacji Rosyjskiej (Уголовно – процессуальный кодекс Российской Федерации)
- u.ś.k.** – ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1197)
- ZPO** – niemiecki kodeks postępowania cywilnego (Zivilprozessordnung)

Periodyki

- CPH** – Czasopismo Prawno-Historyczne
- EPS** – Europejski Przegląd Sądowy
- GSP-Prz.Orz.** – Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
- KPP** – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- KZS** – Krakowskie Zeszyty Sądowe
- M. Prawn.** – Monitor Prawniczy
- NP** – Nowe Prawo
- OSA** – Orzecznictwo Sądów Administracyjnych
- OSN** – Orzecznictwo Sądu Najwyższego
- OSNAP** – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna i Izba Pracy

| | |
|--------------------|--|
| OSNAPiUS | – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna Pracy i Ubezpieczeń Społecznych |
| OSNC | – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna |
| OSNCP | – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna i Izba Pracy |
| OSNKW | – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Karna i Izba Wojskowa |
| OSNwSK | – Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych |
| OSP | – Orzecznictwo Sądów Powszechnych |
| OSPiKA | – Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych |
| Pal. | – Palestra |
| PiP | – Państwo i Prawo |
| Prok. i Pr. | – Prokuratura i Prawo |
| PS | – Przegląd Sądowy |
| WPP | – Wojskowy Przegląd Prawniczy |
| Inne | |
| Legalis | – System Informacji Prawnej Legalis |
| LEX | – System Informacji Prawnej LEX |
| NSA | – Naczelny Sąd Administracyjny |
| SA | – sąd apelacyjny |
| SN | – Sąd Najwyższy |
| SO | – sąd okręgowy |
| TK | – Trybunał Konstytucyjny |
| TS | – Trybunał Sprawiedliwości |

WSTĘP

Przedmiotem niniejszego opracowania jest zagadnienie doręczeń jako czynności procesowej w świetle polskiego prawa karnego procesowego. Na ogół wydaje się, że czynność procesowa polegająca na doręczeniu pisma w procesie karnym określonego uczestnikowi procesu jest czynnością o znaczeniu li tylko technicznym. Zwłaszcza jeśli porównamy tę czynność z innymi instytucjami prawnymi, które uważane są za bardziej złożone, np. tymi, które przesądzają o prawach i obowiązkach uczestników procesu. Doręczenia, które mogą być postrzegane jako z pozoru proste czynności, są jednak niezwykle istotne, a czasami nawet kluczowe dla prawidłowego przebiegu postępowania karnego. Poza tym, ta wydawałoby się, prosta czynność procesowa nastęrcza wszakże wiele problemów natury teoretycznej i praktycznej. Instytucja doręczenia na gruncie procedury karnej jest niezwykle ważna z punktu widzenia zasad oraz gwarancji procesowych, ponieważ tylko prawidłowe doręczenie wywoła określony skutek i przykładowo w konsekwencji możliwość uczestnictwa w określonej czynności procesowej. Na gruncie wszystkich procedur doręczenia mają bowiem szczególne znaczenie w zakresie, gdy doręczenie stanowi początek biegu terminów do dokonywania czynności procesowych. Najistotniejszą kwestią jest przede wszystkim to, że przepisy o doręczeniach są gwarantem przestrzegania zasad procesowych, np. poprzez przepisy o doręczeniach realizuje się przykładowo niektóre zasady ogólne dotyczące postępowania administracyjnego, takie jak zasada informacji faktycznej i prawnej czy zasada czynnego udziału stron w postępowaniu administracyjnym. Poza tym prawidłowe doręczenie realizować będzie także określone zasady procesowe w procesie karnym, takie jak zasada szybkości postępowania, zasada prawa do obrony, zasada prawa do informacji. Od prawidłowego doręczenia pisma procesowego uzależniona jest skuteczność wielu czynności procesowych, a nawet dopuszczalność dokonywania konkretnych

czynności. Doręczenie bardzo często wyznacza początek biegu terminu procesowego. Zatem prawidłowe doręczenie ma niebagatelny wpływ na przebieg całego postępowania. Inną kwestię stanowi to, czy uczestnik postępowania będzie korzystał ze swoich gwarancji, ale także wypełniał obowiązki, które organ procesowy na niego nałoży. Na organach procesowych ciąży obowiązek zapewnienia, aby określone figury procesowe miały możliwość zapoznania się z treścią kierowanych do nich pism procesowych, jednakże nie ma znaczenia prawnego dla oceny skuteczności doręczenia, czy adresat wykorzysta tę sposobność, aby zapoznać się z ich treścią. Dlatego przyjąć należy, że istotą doręczeń jest stworzenie możliwości do tego, aby adresat zapoznał się z treścią pisma, a nie zapoznanie się adresata z jego treścią. Doręczenie polega więc na zgodnym z przepisami prawa umożliwieniu zapoznania się adresata z treścią do niego kierowanej korespondencji. Mimo swego procesowego znaczenia zagadnienie to jednak nie doczekało się swojego własnego opracowania o charakterze monograficznym, a niniejsza praca stanowi próbę wypełnienia tej luki w piśmiennictwie procesowym.

Praca poniższa podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, czy obecny kształt przepisów o doręczeniach pozwala w sposób skuteczny prawnie i w sposób efektywny doprowadzić do sytuacji polegającej na tym, że poszczególni uczestnicy procesu karnego powezmą informację o treści określonych oświadczeń procesowych.

Poszukując odpowiedzi na tak sformułowany problem badawczy, w pracy kolejno zostaną przedstawione następujące obszary zagadnień. W rozdziale I kluczowym tematem jest pojęcie i charakter prawny czynności doręczeń, a przyjęte tam założenia stanowią podstawę do dalszych, już bardziej szczegółowych rozważań. Ponadto w rozdziale tym zawarto ogólną charakterystykę zespołu norm prawa procesowego dotyczących omawianej materii, a kończy się on zarysem historii instytucji doręczenia w polskim doświadczeniu procesowym.

W rozdziale II ukazano czynność doręczeń w kontekście wybranych, ale wiążących się z tą instytucją zasad procesowych (uczciwego procesu, prawa do obrony, szybkości i koncentracji, pisemności i działania z urzędu). Rozdział III obejmuje analizę czynności doręczenia w aspektach podmiotowym i przedmiotowym wraz z modalnymi wymogami właściwymi dla tej czynności. Rozdział IV stanowi próbę klasyfikacji grupy zachowań procesowych składających się na doręczenia, a tym samym próbę

uporządkowania tej materii, albowiem w piśmiennictwie wydaje się panować duża dowolność. Następnym obszarem badawczym, poruszonym w rozdziale V pracy, są konsekwencje procesowe związane z tą prawidłowo lub wadliwie dokonaną czynnością. Rozdział VI, ostatni, to krótka charakterystyka rozwiązań kwestii doręczeń w wybranych państwach obcych, przy czym wybór padł na dwóch największych sąsiadów Rzeczypospolitej Polskiej – Rosję i Niemcy, a w kontrapunkcie do tych rozwiązań Europy kontynentalnej przedstawiono też ważniejsze regulacje instytucji doręczeń w Wielkiej Brytanii w celu dodatkowego szerszego naświetlenia badanych polskich rozwiązań karnoprosesowych.

W opracowaniu, podczas analizy poszczególnych zagadnień związanych z instytucją doręczeń, wykorzystany został dorobek polskiej nauki prawa karnego procesowego wraz z adekwatnym dlań orzecznictwem. Ilustracyjnie sięgnięto także po wybrane zagadnienia procedury cywilnej oraz administracyjnej, które w dorobku swych nauk posiadają opracowania doręczeń o monograficznym charakterze (zob. np. G. Łaszczyca, A. Matan, *Doręczenie w postępowaniu administracyjnym ogólnym i podatkowym*, Kraków 1998; W. Sawczyn, J. Szuma, *Doręczenia w postępowaniu administracyjnym i sądownoadministracyjnym*, Wrocław 2014; I. Wolwiak, *Doręczenia w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2015; T. Demendecki, *Doręczenia w procesie cywilnym*, Lublin 2015).

Podstawową metodę badawczą dla potrzeb pracy stanowi analiza dogmatyczno-prawna, która pozwala na formułowanie wypowiedzi na temat treści obowiązującego prawa o dużej przydatności dla praktyki stosowania określonych norm oraz na kształtowanie specyficznej dla badanego zespołu przepisów terminologii prawniczej. Poza tym dla zaznaczenia różnic między procedurami administracyjną i cywilną oraz wybranych państw obcych i polskim procesem karnym w pracy zawarto rozważania o charakterze historycznym i prawnoporównawczym, rezygnując jednocześnie z przeprowadzania badań o charakterze empirycznym, albowiem przeprowadzenie ich w sposób, który nie byłby kompleksowy i tym samym reprezentatywny dla omawianej instytucji, miałyby się z celem takich badań. Z tego też względu niniejsze opracowanie zostało poniekąd pomyślane jako teoretyczne przygotowanie do ewentualnych przyszłych, dalszych – bo koniecznych w tym względzie badań.

Monografia stanowi wersję rozprawy doktorskiej obronionej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego w 2018 roku

uwzględniającą najnowsze zmiany ustawodawcze. Przy tej okazji pragnę podziękować Promotorowi – Panu prof. UG, dr. hab. Krzysztofowi Woźniewskiemu za zaangażowanie, cenne rady i pomoc przy powstawaniu rozprawy. Chciałabym także podziękować Recenzentom – Panu prof. dr. hab. Zbigniewowi Kwiatkowskiemu z Uniwersytetu Opolskiego oraz Panu Prof. UG, dr. hab. Sławomirowi Steinbornowi za wnikliwe uwagi i wskazówki zawarte w recenzjach, które pozwoliły na powstanie opracowania w tym kształcie

ROZDZIAŁ I

DORĘCZENIA JAKO CZYNNOŚĆ PROCESOWA – ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. POJĘCIE I CHARAKTER PRAWNY DORĘCZENIA

Doręczenia w procesie karnym, stanowiące pewne określone zachowania wskazanych w ustawie jego uczestników, mające na celu wywołanie związanych z tymi zachowaniami skutków procesowych, bez wątplenia należy zaliczyć do kategorii czynności procesowych. Nie inaczej czyni ustawodawca, poświęcając tej instytucji procesowej w obowiązującym Kodeksie postępowania karnego z 1997 r. osobny rozdział 15 w dziale IV zatytułowanym „Czynności procesowe”¹.

Jednym z pierwszych i podstawowych zagadnień, jakie należy poddać rozważaniom w ramach omawianej problematyki, jest pojęcie, rodzaj i charakter czynności doręczenia jako czynności procesowej. W toku postępowania karnego zachodzą różne zdarzenia i dokonuje się różnych czynności, a jak trafnie zauważa M. Cieślak, proces karny jest ciągiem, a zarazem splotem różnych czynności i zdarzeń², które mają znaczenie

¹ Przepisy tam zawarte nie stanowią wszakże pełnej regulacji problematyki związanej z doręczeniami, albowiem szczegółowe przepisy poświęcone doręczeniom rozmieszczone są praktycznie w całym Kodeksie postępowania administracyjnego, a dopełnione są również przepisami o charakterze wykonawczym, o czym szerzej w dalszej części niniejszego rozdziału.

² M. Cieślak, *Dzieła wybrane*, t. 2, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Kraków 2011, s. 41. Autor ten zdarzenia procesowe i czynności procesowe określa kategorią ogólniejszą faktów procesowych.

tak dla samego przebiegu, jak i wyniku całego postępowania. Czynności procesowe ujmowane jako ich ciąg lub przebieg stanowią istotny element zespołu pojęć z zakresu tzw. kinetyki procesu karnego³. Kodeks postępowania karnego posługuje się wprawdzie pojęciem czynności procesowych, jednakże nie odnajdujemy ani w jego przepisach, ani w innych przepisach należących do zespołu przepisów prawa karnego procesowego definicji legalnej tego pojęcia. Zadanie wypracowania definicji tego pojęcia języka prawnego pozostawiono nauce prawa procesowego nie tylko karnego, ale również cywilnego czy administracyjnego. W doktrynach procesu karnego, cywilnego i administracyjnego najczęściej używanym kryterium było i jest kryterium celu albo skutku czynności, dlatego też przez pojęcie czynności procesowych rozumie się generalnie takie czynności, których celem jest wywołanie określonych skutków prawnoprocesowych⁴, lub czynności, z którymi prawo łączy skutki procesowe⁵ bądź też urzeczywistnienie praw procesowych, albo czynności, które mogą wywołać powstanie, zmianę lub ustanie stosunku prawnoprocesowego⁶. Natomiast w nauce prawa karnego procesowego przyjęła się powszechnie definicja czynności procesowych jako jakiegokolwiek zachowania się uczestnika procesu karnego wywołującego skutki przewidziane przez prawo procesowe⁷.

To właśnie poprzez zachowania podejmowane w określonym procesie karnym przez uczestników postępowania realizowane są funkcje procesowe rozumiane jako zasadnicze kierunki działalności procesowej, po pierwsze w płaszczyźnie odpowiedzialności karnej w postaci ścigania karnego, po drugie – obrony karnej, po trzecie – wyjaśniania i rozstrzygnięcia sprawy wraz z wykonaniem orzeczeń w kwestii odpowiedzialności karnej oraz w pewnym zakresie odpowiedzialności cywilnej⁸. Wskazane rodzaje działalności procesowej obejmują w rzeczywistości zatem tak

³ M. Cieślak, *Dzieła wybrane*, t. 2, s. 39.

⁴ A. Kaftal, *Niektóre zagadnienia nieważności czynności procesowej*, PiP 1967, z. 1, s. 119 i przywoływana tam literatura.

⁵ M. Cieślak, *Dzieła wybrane*, t. 2, s. 39.

⁶ J. Jodłowski (w:) J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapierre, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2005, s. 278.

⁷ Tak M. Cieślak, *Dzieła wybrane*, t. 2, s. 39; S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 44.

⁸ Zob. M. Cieślak, *Dzieła wybrane*, t. 2, s. 380 i n.

różnorodne działania uczestników procesu, że z trudnością pozwalają się one ująć w powszechnie przyjmowane w nauce klasyfikacje, niemniej jednak wśród wielu propozycji doktrynalnych można wskazać te, do których praktycznie odwołuje się większość przedstawicieli nauki prawa karnego procesowego.

Wziąwszy pod uwagę różnorodność i cały szereg faktów, które budują proces karny, W. Daszkiewicz wyodrębnił kilka generalnych grup czynności procesowych:

- 1) czynności podejmowane w ramach toczącego się procesu lub w związku z nim i są to czynności podejmowane przez uczestników procesu, mogą to być również czynności podejmowane przed jego wszczęciem, np. zatrzymanie osoby podejrzanej przez policję przed wszczęciem postępowania, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa;
- 2) czynności dokonywane w innych postępowaniach, ale mające znaczenie dla toczącego się procesu, np. wydanie określonego aktu administracyjnego;
- 3) czynności inne niż procesowe, np. zawarcie małżeństwa przez osobę niepełnoletnią powodujące uzyskanie przez tę osobę pełnoletności;
- 4) zdarzenia o znaczeniu procesowym, np. wejście w życie nowej ustawy, choroba oskarżonego, ukończenie przez pokrzywdzonego 18 lat i uzyskanie pełnoletności, śmierć jednej ze stron procesowych;
- 5) czyny bezprawne, np. popełnienie przestępstwa w związku z postępowaniem, np. sfałszowanie dowodu doręczenia pisma procesowego, co stanowić będzie podstawę wznowienia postępowania⁹.

W świetle tego podziału doręczenia lokowałyby się w grupie pierwszej. Niemniej jednak do powszechnie uznanych w nauce procesu karnego wypadła zaliczyć podziały czynności procesowych na:

- 1) czynności procesowe pozytywne (działania procesowe) i negatywne (zaniechania procesowe) – podział ze względu na postać zachowania się uczestnika procesu;
- 2) indywidualne i zbiorowe (kryterium – liczba uczestników w danej czynności) – czynność procesowa indywidualna to pojedyncza czynność określonego uczestnika procesu (np. zawiadomienie o popełnieniu czynu zabronionego, żądanie uzasadnienia postanowienia

⁹ W. Daszkiewicz, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, t. 2, Poznań 2001, s. 12.

- o przedstawieniu zarzutów), natomiast czynność zbiorowa to czynność dokonywana z udziałem co najmniej dwóch uczestników procesu (np. przesłuchanie, oględziny, odczytanie, mediacja);
- 3) proste i złożone (kryterium – poziom skomplikowania ewolucyjnego lub strukturalnego) – czynnościami prostymi pojedynczymi będą wszelkie wnioski procesowe składane przez uprawnionych uczestników procesu, a czynnościami złożonymi będą te czynności, które dla swej skuteczności wymagają realizacji łącznie dwóch lub więcej zachowań procesowych;
 - 4) rozpoznawcze i wykonawcze (kryterium celu) – pierwsze mają na celu rozstrzygnięcie określonych kwestii prawnych i polegają na dokonywaniu ustaleń faktycznych i prawnych jako podstaw decyzji procesowych, drugie służą ich wykonaniu;
 - 5) faktyczne (realne), czyli powodujące zmiany w świecie zewnętrznym (np. zatrzymanie osoby, tymczasowe aresztowanie podejrzanego, odebranie rzeczy, przeszukanie, zwrot zatrzymanych niezgodnie z przepisami rzeczy osobom uprawnionym, zniszczenie przedmiotów lub substancji niebezpiecznych, udzielenie informacji o toczącym się postępowaniu karnym w Polsce w trybie art. 592b k.p.k. itp.), spostrzeżenia procesowe, czyli przyjęcie do świadomości faktów procesowych (np. odebranie wyjaśnień lub zeznań, zapoznanie się z treścią dokumentów), oraz oświadczenia procesowe (kryterium charakteru i treści – zob. niżej szczegółowe uwagi);
 - 6) czynności procesowe organów procesowych, stron i ich reprezentantów oraz pozostałych uczestników procesu (kryterium podmiotu dokonującego czynności);
 - 7) wyraźne i konkludentne (kryterium sposobu komunikowania) – konkludentne, czyli dorozumiane dokonanie czynności ma miejsce wtedy, gdy mimo braku formy właściwej dla czynności wyrażonej przyjmuje się, że w pewnych warunkach określone zachowanie uczestnika procesowego wywołuje jednak skutki prawne właściwe dla czynności wyrażonej;
 - 8) czynności dwu- lub wielostronne, czyli umowy (porozumienia procesowe) wymagające dla swej skuteczności złożenia co najmniej dwóch oświadczeń woli¹⁰.

¹⁰ Zob. T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowania karne*, Warszawa 2014, s. 382 i n.



DR WIOLETTA NIEMIEC – adiunkt w Katedrze Prawa Karnego Procesowego i Kryminalistyki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, gdzie zajmuje się problemami prawa karnego procesowego, prawa dowodowego, a także kryminalistyką.

Publikacja stanowi pierwsze opracowanie monograficzne poświęcone czynności doręczenia w procesie karnym, w którym Autorka poddała procesową instytucję doręczenia analizie jako czynności procesowej zarówno od strony podmiotowej, jak i przedmiotowej wraz z ich klasyfikacją. Ponadto w opracowaniu zostały zbadane warunki modalne prawidłowego dokonania tej czynności wraz z procesowymi skutkami ich naruszenia. W pracy zawarto także uwagi z historii tej instytucji i zaprezentowano rozwiązania obowiązujące w kilku innych krajach.



Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-924-2